

RECEȚIONAT

Agenția Națională pentru Cercetare
și Dezvoltare _____
_____ 2024

AVIZAT

Secția AȘM _____
_____ 2024

RAPORT ȘTIINȚIFIC ANUAL

pentru etapa 2023

**privind implementarea proiectului din cadrul
Programului de Stat (2020–2023)**

**Proiectul “Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologie neurodegenerativă și
vasculară”**

Cifra proiectului   **20.80009.8007.39**

Prioritatea Strategică   **Sănătate**

Directorul organizației   Vladimir DOLGHI   _____

Consiliul științific   Mihail GAVRILIUC   _____

Conducătorul proiectului   Lilia ROTARU   _____

L.Ș.

CUPRINS:

1. Scopul și obiectivele etapei 2023
2. Acțiunile planificate și realizate în 2023
3. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect 2023 în limba română (Anexa nr. 1)
4. Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect 2023 în limba engleză (Anexa nr. 1)
5. Impactul științific/social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute
6. Diseminarea rezultatelor obținute în proiect 2023:
  - Lista publicațiilor științifice 2023 (Anexa nr. 2)
  - Lista participărilor la conferințe
  - Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute în proiect în mass-media
7. Executarea devizului de cheltuieli (Anexa nr. 3)
8. Componența echipei proiectului pentru anul 2023 (Anexa nr. 4)
9. Informații suplimentare (Anexa nr.5)

1. Scopul etapei 2023 conform proiectului depus la concurs

Studiul statutului funcțional, riscului cardiovascular și a calității vieții pacienților cu tulburări cognitive majore asociate patologiei neurodegenerative sau cerebrovasculare, și a familiilor lor

2. Obiectivele etapei 2023

1. Studiarea capacităților funcționale ale pacienților cu tulburări cognitive majore în patologiile neurodegenerative sau cerebrovasculare
2. Determinarea riscului cardiovascular la pacienții cu boli neurodegenerative sau cerebrovasculare asociate cu tulburări cognitive majore și stratificarea conform acestui risc.
3. Evaluarea calității vieții pacienților cu boli neurodegenerative sau cerebrovasculare asociate cu tulburări cognitive majore și a îngrijitorilor lor.
4. Elaborarea de politici privind factorii de risc pentru dezvoltarea tulburărilor cognitive majore la pacienții cu patologie neurodegenerativă sau cerebrovasculară, profilaxia, diagnosticul și managementul acestor pacienți.

3. Acțiunile planificate pentru realizarea scopului și obiectivelor etapei 2023

1. Studiu clinic, descriptiv, observațional, retrospectiv, transversal și prospectiv al statusului funcțional și a gradului de dizabilitate la pacienții cu tulburări cognitive majore și patologie neurodegenerativă sau cerebrovasculară.
2. Studiu clinic, descriptiv, observațional, retrospectiv, transversal și prospectiv de evaluare și modelare matematică a riscului cardiovascular la pacienții cu tulburări cognitive majore și patologie neurodegenerativă sau cerebrovasculară.
3. Studiu clinic, descriptiv, observațional, retrospectiv, transversal și prospectiv de evaluare a calității vieții pacienților cu boli neurodegenerative sau vasculare asociate cu tulburări cognitive majore și a îngrijitorilor lor.

4. Acțiunile realizate

1. Completarea cu date noi a REGISTRULUI electronic INSTITUȚIONAL BOALA PARKINSON ȘI ALTE TULBURĂRI DE MIȘCARE (2350 pacienți)
2. Completarea cu date noi a REGISTRULUI INSTITUȚIONAL TULBURĂRI COGNITIVE (1251 pacienți)
3. Completarea cu date noi a REGISTRULUI BOLI CEREBRO-VASCULARE (3000 pacienți).
4. Completarea cu date noi a Bazei de date BP-GENETIC (L.Rotaru)
5. Completarea cu date noi a Bazei de date BP- NEUROIMAGISTIC și analiza statistică a

datelor (650 pacienți)

6. Analiza statistică a datelor (67 pacienți) Bazei de date BP- RITM CIRCADIAN și
7. Analiza statistică a datelor (100 medici) a Bazei de date CAP-BP-MEDICI și
8. Analiza statistică a datelor (100 pacienți) Bazei de date CAP-BP-PACIENȚI și Actualizarea PLATFORMEI DIGITALE-BP_și_alte_tulburări_de_mișcare
9. Studiul statutului funcțional la pacienții cu tulburări cognitive majore (MoCA) și patologii neurodegenerativă (UPDRS, MoCA) sau cerebrovasculară (MoCA).
2. Studiul riscului cardiovascular (QRISK3) la pacienții cu tulburări cognitive majore și patologii neurodegenerativă sau cerebrovasculară.
3. Studiul calității vieții pacienților cu boli neurodegenerative sau vasculare asociate cu tulburări cognitive majore și a îngrijitorilor lor (PDQ39, CAP).

5. Rezultatele obținute

Completarea REGISTRULUI INSTITUȚIONAL BOALA PARKINSON ȘI ALTE TULBURĂRI DE MIȘCARE (2350 pacienți)

Completarea REGISTRULUI INSTITUȚIONAL TULBURĂRI COGNITIVE (1261 pacienți)

Completarea REGISTRULUI BOLI CEREBRO-VASCULARE (3000 pacienți)

Mentținerea PLATFORMEI DIGITALE-BP_și_alte_tulburări_de_mișcare

<https://inn.md/platforma-digitala-boala-parkinson-si-alte-tulburari-de-miscare/>

Substudiu Calitatea vieții și cogniția la pacienții cu AVC ischemic. Calitatea vieții și funcția cognitivă reprezintă aspecte importante în evaluarea pacienților cu AVC ischemic. Tulburările cognitive produse de un AVC pot avea un impact semnificativ asupra calității vieții și independenței pacienților. Evaluarea acestor aspecte se poate face prin utilizarea chestionarului SS-QOL. Scopul acestui studiu este de a analiza rezultatele testului SS-QOL la pacienții cu AVC ischemic și de a evalua legătura dintre aceste rezultate și calitatea vieții pacienților.

Pentru acest studiu, s-a utilizat chestionarul SS-QOL pentru evaluarea calității vieții pacienților cu AVC ischemic. Testul a fost administrat unui grup de 30 de pacienți și rezultatele au fost înregistrate și analizate. Pentru fiecare compartiment al scorului SS-QOL, s-a evaluat gradul de afectare și s-a înregistrat proporția de pacienți afectați în fiecare domeniu. Funcția cognitivă a fost evaluată cu ajutorul scalei MoCA.

Tulburările cognitive, produse de AVC afectează semnificativ calitatea vieții pacienților. Pentru a depista gradul de afectare, domeniile cele mai afectate a vieții pacienților cu AVC suportată a fost folosit chestionarul SS-QOL. În urma analizei datelor, s-a depistat că rezultatele variază de la 89 până la 182 de puncte. S-a depistat o legătură directă între rezultatele obținute în urma interogării și aprecierii stării pacientului: cu cât valoarea finală a scorului este mai mare, cu atât mai bine se simte pacientul, cu atât de înaltă este calitatea vieții lui, cu atât de independent și încrezut în sine este pacientul. Scorul SS-QOL, de asemenea, a permis aprecierea gradului de motivare a pacientului în privința diagnosticului, tratamentului, prognosticului .

După aprecierea fiecărui compartiment în parte a scorului SS-QOL, s-a evidențiat că cele mai afectate domenii din viața pacientului cu AVC sunt:

Energie - 26 (86 %) din 30 pacienți au primit punctajul minim la acest capitol, exprimând lipsa de energie și putere.

Productivitate pe parcursul zilei - 20 pacienți (66 %) au afirmat, că nu au fost capabili să efectueze același volum de lucru ca până la boală și din aceasta cauză s-au simțit inutili, ca o povară pentru alții.

Schimbări de personalitate - 18 (60 %) din 30 de pacienți au confirmat că au devenit mai iritabili sau indiferenți în fața celor din jur.

Viața socială - 11 (36 %) din 30 de pacienți au avut sentimente neplăcute aflându-se lângă persoane sănătoase, ce a fost drept motiv pentru sustragere și tendință spre izolare socială, singurătate.

Roluri în familie - 9 (30 %) din 30 pacienți au fost dezămăgiți de dizabilitatea sa temporară și au afirmat pierderea autorității sau rolului său în familie din cauza bolii.

Mobilitate - 8 (26 %) din 30 de pacienți au prezentat acuze în domeniul mobilității, ce a condus la limitarea libertății pacientului, imposibilitatea ocupării cu sport, hobby, imposibilitate de a se întâlni cu prieteni etc.

Cele mai scăzute rate la pacienții cu AVC au fost identificate pe următoarele scale: „Energie”, „Productivitate pe parcursul zilei”, „Schimbări de personalitate”. Aceasta indică prezența unor probleme emoționale la pacienți care îngreunează munca; de asemenea, pacienții s-au simțit limitați în comunicarea cu rudele, prietenii și cunoscuții. O scădere semnificativă ($p < 0,05$) a vitalității și a sănătății mintale a fost, de asemenea, observată - pacienții care au suferit un accident vascular cerebral s-au simțit astenizați, s-a observat o stare de spirit scăzută.

S-a depistat, că la femei calitatea vieții în perioada post-AVC ischemic este mai joasă comparativ cu cea a bărbaților. De asemenea, s-a evidențiat, că bărbații mai rapid restabilesc calitatea vieții decât femeile.

Testul MoCA a fost utilizat pentru a evalua gradul de tulburări cognitive la pacienți. Scorul total al pacienților incluși în studiu a variat între 13 și 22 puncte, cu o valoare medie a scorului MoCA de $17,8 \pm 6,6$ puncte. De asemenea a fost observată o corelație negativă (-0,22) între vârsta subiecților și scorul MoCA, sugerând o creștere a incidenței tulburărilor cognitive odată cu înaintarea în vârstă.

Multe studii au arătat că femeile sunt mai conștiente de simptomele unui accident vascular cerebral decât bărbații, dar primii sunt mai susceptibili de a avea simptome atipice. La femei adesea simptomele neurologice sunt considerate ușoare, trecătoare. Din cauza recunoașterii tardive a debutului unui AVC, femeile apelează la serviciul de ambulanță mai târziu decât bărbații, ceea ce duce la o întârziere pentru spitalizare într-un departament specializat pentru tratamentul trombolitic. Deci, conform lui P. Appelros et al. (2010) severitatea accidentului vascular cerebral peste 7 puncte pe scara NIHSS a apărut la 44% dintre femei și 36% dintre bărbați. Două studii mari bazate pe date din Registrul danez al accidentului vascular cerebral au arătat că severitatea accidentului vascular cerebral la scara scandinavă a fost, de asemenea, mai mare la femei decât la bărbați. Numărul femeilor externate din spitale în instituții specializate pentru cazare de lungă durată și îngrijire specializată sau azil de bătrâni a fost semnificativ mai

mare decât numărul bărbaților [4].

Analiza rezultatelor testelor MoCA, TULIA și compararea lor cu rezultatele chestionarului SS-QOL a permis efectuarea corelației și a adus la următoarea concluzie: există o legătură lineară directă între datele obținute în cele 3 teste, menționate mai sus. Cu cât rezultatele testelor MoCA sunt mai scăzute, cu atât mai joasă este calitatea vieții pacienților cu AVC ischemic suportat. Testul KORREL a indicat, de asemenea, o corelație directă liniară între scorurile MoCA și SS-QOL.

Concluzii: AVC-ul ischemic are un impact semnificativ asupra calității vieții pacienților, în special în ceea ce privește domeniile legate de energie, productivitate, schimbări de personalitate, viață socială, roluri în familie și mobilitate. Aceste deficiențe afectează nu doar aspectele fizice, ci și pe cele psihologice ale vieții pacienților, manifestându-se prin lipsă de energie, scăderea productivității, iritabilitate și izolare socială. Tulburările cognitive după AVC ischemic au un impact semnificativ asupra calității vieții pacienților. AVC ischemic este un factor de risc semnificativ pentru dezvoltarea declinului cognitiv. Există diferențe de gen în ceea ce privește calitatea vieții post-AVC ischemic, cu femeile prezentând o calitate mai scăzută a vieții și o recuperare mai lentă în comparație cu bărbații. Aceste diferențe pot fi atribuite, în parte, recunoașterii și intervenției mai tardive în cazul AVC-ului la femei, precum și unei severități mai mari a afecțiunii la femei. Este necesară o atenție specială acordată nevoilor și recuperării femeilor în perioada post-AVC pentru a îmbunătăți calitatea vieții și rezultatele pe termen lung.

Substudiu *Particularitățile ritmurilor circadiene și implicațiile lor asupra bolii Parkinson*. Date epidemiologice neliniștitoare sugerează că boala Parkinson este a doua cea mai frecventă tulburare neurodegenerativă la nivel mondial. Îngrijorările persistă deoarece există o tendință demografică de îmbătrânire a populației pe măsură ce speranța de viață crește. Simultan, întreruperile ritmului circadian devin mai frecvente pe măsură ce sursele de viață artificială se înmulțesc în viața noastră de zi cu zi. Astfel, interesul acestui studiu rezidă în determinarea trăsăturilor pe care le are ceasul endogen în contextul bolii Parkinson. Pentru a atinge acest scop, a fost selectată o abordare caz-control care a ajutat la identificarea asocierii dintre calitatea alterată a somnului și boală ($p=0,007$) împreună cu agravarea disfuncțiilor motorii ($p=0,029$). În plus, au fost observate variații bazate pe cronotip în severitatea simptomatologiei - cele mai grave rezultate observate la indivizii de dimineață. Mai mult, efectul luminii, ca principal zeitgeber, îl exercită la subiecții diagnosticați a fost evaluat și completat cu studii complementare care au evaluat utilizările sale ca instrument terapeutic.

Testul t eșantion independent a conturat scoruri totale PSQI mai mari la subiectul PD, spre deosebire de grupul de control, într-un mod statistic semnificativ ($6,76; \pm 4,21$ vs. $4,50; \pm 1,80$; $p=0,003$). În consecință, calitatea subiectivă a somnului a fost de aproximativ două ori mai modificată în eșantionul PD ($1,081; \pm 0,76$ vs. $0,55; \pm 0,55$; $p=0,001$); eficiența somnului ad idem a fost compromisă ($0,86; \pm 1,06$ vs. $0,45; \pm 0,64$). Scorurile PSQI pentru durata somnului sunt semnificativ crescute în grupul PD ($0,95; \pm 0,97$ vs. $0,25; \pm 0,49$; $p<0,001$), în mod constant, subiecții diagnosticați au avut mai puține ore de somn în comparație cu cei de control ($6,32; \pm 1,18$ vs. $7,22$). $\pm 0,87$; $p<0,001$).

Trăsăturile (ne)modificate ale parametrilor de somn au fost evaluate în raport cu diagnosticul PD

prin testul chi-pătrat. În mod corespunzător, s-au înregistrat următoarele asocieri semnificative statistic între: calitatea subiectivă subminată a somnului în PD (58,8%) în contrast cu controlul (41,2%) ($\chi^2=7,02$; $df=1$; $p=0,007$); latența prelungită a somnului în PD (45,7%; 33,9, $\pm 48,85$ minute) comparativ cu controlul (67,5%; 22,30, $\pm 12,61$ minute) ($\chi^2=3,62$; $df=1$; $p=0,047$). În plus, o constatare comună la subiecții cu PD a fost trezirile nocturne și/sau dimineața devreme (57,6%), spre deosebire de omologii lor, care acuză preponderent probleme legate de latența somnului (71,4%). Asocierea respectivă sa dovedit semnificativă statistic ($\chi^2=5,84$; $df=1$; $p=0,027$).

Testul de corelație Pearson a arătat o conexiune moderată pozitivă între UPDRS3 și scorurile totale PSQI ($r_p=0,37$; $p=0,029$). Această interdependență este susținută de rezultatul moderat pozitiv suplimentar care leagă UPDRS3 și durata somnului – una dintre componentele scorului PSQI ($r_p=0,40$; $p=0,017$). Concomitent, a fost observat un rezultat similar între PSQI total și ARScore ($r_p=0,43$; $p=0,009$).

Cronotipul matinal a predominat în probele studiate: 83,8% dintre subiecții cu boala Parkinson; 78,4% dintre subiecții de control. Testul chi-pătrat nu a identificat nicio asociere între tipul de ritm circadian și grupurile analizate ($p>0,05$).

Scorul total PSQI al subiecților PD a favorizat cronotipul de dimineață față de cel de seară (6,48; $\pm 4,32$; $p>0,05$). Rezultate similare au fost obținute în mai multe componente PSQI, cum ar fi somn: latență (0,90; $\pm 1,14$ vs. 1,50; $\pm 1,22$; minute medii petrecute: 29,34; $\pm 44,55$ vs. 57,50; $\pm 66,91$; $p>0,05$); durata (0,87; $\pm 0,96$ vs. 1,33; $\pm 1,03$; ore medii de dormit: 6,41; $\pm 1,19$ vs. 5,83; $\pm 1,13$; $p>0,05$); eficiența (0,77; $\pm 1,06$ vs. 1,33; $\pm 1,32$; $p>0,05$). Rezultatele opuse au fost luate în considerare în ceea ce privește scorurile subiective ale calității somnului (1,10; $\pm 0,79$ vs. 1,00; 0,63; $p>0,05$) și disfuncției diurne (0,81; $\pm 0,79$ vs. 0,67; $\pm 3,60$; $p>0,05$).

Evaluarea activității motorii a ilustrat valori mai scăzute UPDRS3 la subiecții PD cu ritmul circadian de tip dimineață comparativ cu tipul de seară (36,14; $\pm 12,67$ vs. 37,33; $\pm 8,45$; $p>0,05$).

LEDD a prezentat scoruri mai mari dimineața decât în cronotipul de seară (661,29; $\pm 327,80$ vs. 542,00; $\pm 339,37$; $p>0,05$). În plus, în funcție de fenotipul deficiențelor motorii, subiecții au selectat caracteristici CR avansate sau întârziate. Astfel, cronotipurile de dimineață au fost mai frecvente la cei cu scoruri Tr mai mari (0,87; $\pm 0,38$ vs. 0,81; $\pm 0,72$; $p>0,05$) și cele de seară la cei cu scoruri ARS mai mari (0,65; $\pm 0,56$ vs. 0,63; $\pm 0,41$; $p>0,05$).

Evaluarea cognitivă a observat o scădere stresată a funcției la cronotipul matinal (22,97; $\pm 2,32$ vs. 25,00; $\pm 2,28$; $p>0,05$). Simultan, cele mai rele rezultate în Indicele de depresie Beck (11,55; $\pm 8,79$ vs. 13,83; $\pm 12,64$; $p>0,05$) și în Scala Apathy (12,74; $\pm 5,45$ vs. 14,33; $\pm 5,57$; $p>0,05$) au fost înregistrate în indivizii cronotip de seară.

Pe baza datelor auto-raportate furnizate de subiecții studiați, caracteristicile iluminării casei lor după ora 18:00 au fost evaluate pe baza luminozității luminii (luminozitatea percepută) și a temperaturii de la rece la cald, vulgarizată în lumină albastră, albă, neutră și galbenă. .

Intensitatea luminii a variat între probele examinate: subiecții cu boala Parkinson preferând iluminarea slabă (57,1%); în timp ce eșantionul martor este unul mai puternic (47,6%). Simultan, testul chi-pătrat a marcat asocierea semnificativă statistic între culoarea luminii și diagnosticul bolii Parkinson ($\chi^2=22,25$; $df=3$; $p=0,04$). În consecință, subiecții PD au arătat o preferință pentru lumina albă (51,4%), urmată de lumina galbenă (25,4%), care contrastează cu

grupul de control care a avut înclinații mai puternice către lumina neutră (70,3%).

Concluzii: Studiul a oferit o perspectivă extinsă asupra diferitelor conexiuni pe care ritmurile circadiene le împărtășesc cu boala Parkinson, pe măsură ce semnificația lor crește în societatea actuală de îmbătrânire predispusă la expunerea la lumină artificială.

Analiza a evidențiat circuitul dintre dereglările endogene ale ceasului și boala Parkinson, ilustrând corelația care unește severitatea disfuncției motorii cu calitatea somnului, care este arhitectura alterată a predominat la subiecții afectați.

În plus, datele sugerează cronotipul matinal ca o descoperire frecventă la cei diagnosticați. În ciuda calității generale îmbunătățite a somnului și a funcției motorii, ciocurile au avut nevoie de cantități mai mari de medicamente și au avut o afectare cognitivă mai mare, spre deosebire de bufnițe. Inechitatea dimensiunilor eșantioanelor între fenotipurile de ritm circadian marchează necesitatea unor cercetări suplimentare pe această temă. S-au observat variații de luminanță între probe. Subiecții cu boala Parkinson au fost mai expuși la medii mai întunecate înainte de culcare și s-a găsit o asocieră cu temperatura luminii.

În concluzie, lărgirea cunoștințelor actuale cu privire la particularitățile ritmurilor circadiene în contextul bolii Parkinson este cheia în dezvoltarea de noi strategii terapeutice. Inovațiile utile în evaluarea obiectivă a cronotipului cuiva ar reprezenta o piatră de temelie pentru evaluarea populației expuse riscului și a cronofarmaceuticilor. Simultan, progresele în înțelegerea zeitgebers ar putea fi utilizate în noile tehnologii pentru a modela simptomatologia bolii.

Substudiu Manifestație Neurologică În Timpul Infecției Con Covid (Cebotari, E., Grosu, O., Rotaru L., Odobescu S., Moldovanu I.)

Sindromul neurologic post COVID, un nou sindrom aflat în cercetare. Prezența simptomelor neurologice în perioada acută se corelează cu menținerea sau de novo apariția manifestărilor neurologice în perioada post COVID. Scopul studiului a fost de a selecta pacienții care au prezentat cefalee în faza acută și de a evalua persistența simptomelor. Studiul a fost realizat pe 169 de pacienți, recoltați conform Protocolul ENERGIE între anii 2020-2022, care reprezintă cohorta din Republica Moldova, dintre care au fost selectați 82 de pacienți care au prezentat cefaleea ca și simptom în faza acută a SARSS Cov 2. Pacienții au fost evaluați în post COVID perioada la 3, 6, 12 și 18 luni prin interviu telefonic. Eșantionul de studiu este format din 82 de pacienți, (51,2%) bărbați, vârsta medie de $65,24 \pm 12,32$ ani. Pacienții au fost interviuiți, cu o medie de $2,43 \pm 0,52$ vizite de urmărire. Urmărind evaluarea lotului de pacienți, 37 (45,1 %) au prezentat simptome neurologice persistente, inclusiv dureri de cap ($n=16$, 19,5 %), oboseală ($n=15$, 18,3 %), depresie ($n=11$, 14,6 %), anxietate ($n=10$, 12,2 %), palpitații ($n=10$, 12,2 %), ceață cerebrală ($n=11$, 13,4 %), memorie tulburări ($n=11$, 13,4 %), hipersomnie ($n=5$, 6,1 %), durere ($n=6$, 7,3 %), tulburări de vedere ($n=3$, 3,7 %), pierderea auzului ($n=1$, 1,2 %).

Concluzii: Studiul a demonstrat persistența simptomelor neurologice în timp la a raport de 45,1% la pacienții care au prezentat dureri de cap și alte manifestări neurologice în timpul perioada acută a Covid 19. Cele mai persistente sunt durerile de cap, oboseala, afective tulburări.

Substudiu Calitatea vieții și cogniția la pacienții cu AVC ischemic. A constatat că tulburările cognitive produse de un AVC pot avea un impact semnificativ asupra calității vieții și independenței pacienților. Evaluarea acestor aspecte se poate face prin utilizarea chestionarului SS-QOL. Scopul acestui studiu este de a analiza rezultatele testului SS-QOL la pacienții cu

AVC ischemic și de a evalua legătura dintre aceste rezultate și calitatea vieții pacienților. Pentru acest studiu, s-a utilizat chestionarul SS-QOL pentru evaluarea calității vieții pacienților cu AVC ischemic. Testul a fost administrat unui grup de 30 de pacienți și rezultatele au fost înregistrate și analizate. Pentru fiecare compartiment al scorului SS-QOL, s-a evaluat gradul de afectare și s-a înregistrat proporția de pacienți afectați în fiecare domeniu. Funcția cognitivă a fost evaluată cu ajutorul scalei MoCA. Tulburările cognitive, produse de AVC afectează semnificativ calitatea vieții pacienților. Pentru a depista gradul de afectare, domeniile cele mai afectate a vieții pacienților cu AVC suportată a fost folosit chestionarul SS-QOL. În urma analizei datelor, s-a depistat că rezultatele variază de la 89 până la 182 de puncte. S-a depistat o legătură directă între rezultatele obținute în urma interogării și aprecierii stării pacientului: cu cât valoarea finală a scorului este mai mare, cu atât mai bine se simte pacientul, cu atât de înaltă este calitatea vieții lui, cu atât de independent și încrezut în sine este pacientul. Scorul SS-QOL, de asemenea, a permis aprecierea gradului de motivare a pacientului în privința diagnosticului, tratamentului, prognosticului. După aprecierea fiecărui compartiment în parte a scorului SS-QOL, s-a evidențiat că cele mai afectate domenii din viața pacientului cu AVC sunt:

Energie - 26 (86 %) din 30 pacienți au primit punctajul minim la acest capitol, exprimând lipsa de energie și putere. Productivitate pe parcursul zilei - 20 pacienți (66 %) au afirmat, că nu au fost capabili să efectueze același volum de lucru ca până la boală și din aceasta cauză s-au simțit inutili, ca o povară pentru alții. Schimbări de personalitate - 18 (60 %) din 30 de pacienți au confirmat că au devenit mai iritabili sau indiferenți în fața celor din jur. Viața socială - 11 (36 %) din 30 de pacienți au avut sentimente neplăcute aflându-se lângă persoane sănătoase, ce a fost drept motiv pentru sustragere și tendință spre izolare socială, singurătate. Roluri în familie - 9 (30 %) din 30 pacienți au fost dezamăgiți de dizabilitatea sa temporară și au afirmat pierderea autorității sau rolului său în familie din cauza bolii. Mobilitate - 8 (26 %) din 30 de pacienți au prezentat acuze în domeniul mobilității, ce a condus la limitarea libertății pacientului, imposibilitatea ocupării cu sport, hobby, imposibilitate de a se întâlni cu prieteni etc. Cele mai scăzute rate la pacienții cu AVC au fost identificate pe următoarele scale: „Energie”, „Productivitate pe parcursul zilei”, „Schimbări de personalitate”. Aceasta indică prezența unor probleme emoționale la pacienți care îngreunează munca; de asemenea, pacienții s-au simțit limitați în comunicarea cu rudele, prietenii și cunoscuții. O scădere semnificativă ($p < 0,05$) a vitalității și a sănătății mintale a fost, de asemenea, observată - pacienții care au suferit un accident vascular cerebral s-au simțit astenizați, s-a observat o stare de spirit scăzută. S-a depistat, că la femei calitatea vieții în perioada post-AVC ischemic este mai joasă comparativ cu cea a bărbaților. De asemenea, s-a evidențiat, că bărbații mai rapid restabilesc calitatea vieții decât femeile. Testul MoCA a fost utilizat pentru a evalua gradul de tulburări cognitive la pacienți. Scorul total al pacienților incluși în studiu a variat între 13 și 22 puncte, cu o valoare medie a scorului MoCA de $17,8 \pm 6,6$ puncte. De asemenea a fost observată o corelație negativă (-0,22) între vârsta subiecților și scorul MoCA, sugerând o creștere a incidenței tulburărilor cognitive odată cu înaintarea în vârstă. O serie de studii anterioare, au arătat că femeile sunt mai conștiente de simptomele unui accident vascular cerebral decât bărbații, dar primii sunt mai susceptibili de a avea simptome atipice. La femei, adesea, simptomele neurologice sunt considerate ușoare, trecătoare. Din cauza recunoașterii tardive a debutului unui AVC, femeile

apelează la serviciul de ambulanță mai târziu decât bărbații, ceea ce duce la o întârziere pentru spitalizare într-un departament specializat pentru tratamentul trombolitic. Deci, conform lui P. Appelros et al. (2010) severitatea accidentului vascular cerebral peste 7 puncte pe scara NIHSS a apărut la 44% dintre femei și 36% dintre bărbați. Două studii mari bazate pe date din Registrul danez al accidentului vascular cerebral au arătat că severitatea accidentului vascular cerebral la scara scandinavă a fost, de asemenea, mai mare la femei decât la bărbați. Numărul femeilor externate din spitale în instituții specializate pentru cazare de lungă durată și îngrijire specializată sau azil de bătrâni a fost semnificativ mai mare decât numărul bărbaților [4]. Analiza rezultatelor testelor MoCA, TULIA și compararea lor cu rezultatele chestionarului SS-QOL a permis efectuarea corelației și a adus la următoarea concluzie: există o legătură lineară directă între datele obținute în cele 3 teste, menționate mai sus. Cu cât rezultatele testelor MoCA sunt mai scăzute, cu atât mai joasă este calitatea vieții pacienților cu AVC ischemic suportat. Testul KORREL a indicat, de asemenea, o corelație directă liniară între scorurile MoCA și SS-QOL. Drept concluzie a studiului nostru, AVC-ul ischemic are un impact semnificativ asupra calității vieții pacienților, în special în ceea ce privește domeniile legate de energie, productivitate, schimbări de personalitate, viață socială, roluri în familie și mobilitate. Aceste deficiențe afectează nu doar aspectele fizice, ci și pe cele psihologice ale vieții pacienților, manifestându-se prin lipsă de energie, scăderea productivității, iritabilitate și izolare socială. Tulburările cognitive după AVC ischemic au un impact semnificativ asupra calității vieții pacienților. AVC ischemic este un factor de risc semnificativ pentru dezvoltarea declinului cognitiv. Există diferențe de gen în ceea ce privește calitatea vieții post-AVC ischemic, cu femeile prezentând o calitate mai scăzută a vieții și o recuperare mai lentă în comparație cu bărbații. Aceste diferențe pot fi atribuite, în parte, recunoașterii și intervenției mai tardive în cazul AVC-ului la femei, precum și unei severități mai mari a afecțiunii la femei. Este necesară o atenție specială acordată nevoilor și recuperării femeilor în perioada post-AVC pentru a îmbunătăți calitatea vieții și rezultatele pe termen lung.

Pentru estimarea gradului de dizabilitate funcțională indusă de tulburările cognitive majore la pacienții cu patologie neurodegenerativă și a necesității de îngrijiri la domiciliu și paliative, au fost evaluate *Aspectele motorii și cognitive legate de asocierea factorilor de risc vascular la pacienți cu boala Parkinson*. Factorii de risc vascular (FRV) au fost prezenți la 106 (95,5%) pacienți: HTA (hipertensiune arterială) – 74p (66,7%), dislipidemie - 36p (32,4%), DZ (Diabet zaharat) - 20p (18,0%), accident vascular cerebral în antecedente - 14p (12,6%), fibrilație atrială - 12p (10,8%), fumat - 32p (28,8%). Numărul mediu de FRV per pacient a fost de $2,62 \pm 1,39$. Pacienții cu BP+VRF au avut scoruri UBPRS on ($36,11 \pm 12,19$ vs. $20,00 \pm 6,98$, $p = 0,011$) și scoruri de akinezie-rigiditate ($0,75 \pm 0,61$ vs. $0,38 \pm 0,13$, $p = 0,001$) semnificativ mai mari. Scorurile de afectare calității vieții BPQ39 au fost mai mari, iar scorurile cognitive MoCA ($21,64 \pm 4,32$ vs. $22,60 \pm 22,60 \pm 22,60 \pm$ mai mici. S-au găsit diferențe semnificative pentru subscopurile MoCA denumire ($2,79 \pm 0,41$ vs. $3,00 \pm 0,00$, $p = 0,001$), MoCA abstractizare ($1,46 \pm 0,67$ vs. $2,0 \pm 0,01$, $p = 0,001$) și MoCA orientare ($5,6,90 \pm p = 0,58 \pm p = 0,67$ vs. $0,004$). Drept concluzie, frecvența factorilor de risc vascular a fost înaltă la pacienții cu BP, cea mai frecventă fiind HTA. Prezența FRV a fost asociată cu severitatea motorie și cu modificări ale sub scorurilor cognitive specifice.

6. Impactul științific, social și/sau economic al rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectului

Studierea tulburărilor cognitive majore la pacienții cu boli neurodegenerative și cerebrovasculare crează condiții pentru elaborarea metodelor și tehnicilor de prevenție, screening, diagnosticarea precoce, tratamentul și managementul paliativ personalizat al pacienților, ceea ce determină scăderea poverii asupra individului și societății, scăderea morbidității și dizabilității, creșterea calității vieții pacienților și a familiilor lor.

Impactul economic al prevenirii apariției tulburărilor cognitive, diagnosticarea precoce și managementului adecvat al tulburărilor cognitive contribuie scăderea costurilor directe și indirecte suportate de individ și economia națională (scăderea adresărilor la medic, spitalizărilor, consumului de medicamente și intervenții costisitoare, scăderea absenteismului de la locul de lucru, micșorarea alocațiilor de dizabilitate și sociale, îngrijiri paliative și la domiciliu).

Analiza factorilor din sistemul de sănătate care constituie bariere de acces la specialist sau disponibilitatea scăzută a serviciilor inter- și multidisciplinare și corijarea lor permite optimizarea managementului pacientului cu demență creșterea gradului de asigurare cu servicii medicale specializate.

Rezultatele cercetării schimbă abordarea pacientului cu tulburări cognitive.

Impactul științific al cercetării constă în recunoașterea rolului factorilor neurodegenerativi și vasculari în apariția tulburărilor cognitive majore.

7. Colaborare la nivel național și internațional în cadrul implementării proiectului

USMF Nicolae Testemițanu

Spitalul Clinic Republican de Psihiatrie și Narcologie

Societatea Psihiatrilor din Republica Moldova

Societatea Neurologilor din Republica Moldova

Societatea Reabilitologilor din Republica Moldova

Societatea Medicilor de Familie din Republica Moldova

Societatea Cardiologilor din Republica Moldova

Movement Disorders Society Patient Education

International Association for Parkinson Disease and Related Disorders

European Academy of Neurology

8. Dificultățile în realizarea proiectului (financiare, organizatorice, legate de resursele umane etc.)

Surse financiare limitate care acoperă doar salariul de bază al executorilor.

9. Diseminarea rezultatelor obținute în proiect în formă de publicații

Lista lucrărilor științifice, științifico-metodice și didactice publicate în anul 2023 în cadrul proiectului din Programul de Stat

“Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologii neurodegenerativă și vasculară”

20.80009.8007.39

Monografii (recomandate spre editare de consiliul științific/senatul organizației din domeniile cercetării și inovării)

1.1. monografii internaționale

1.2. **monografii naționale**

1. LILIA ROTARU, ANNA BELENCIUC, OXANA GROSU, GHENADIE CĂRĂUȘU. *Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologii neurodegenerativă și vasculară. Fiziopatologie, diagnostic, tratament.*; sub redacția: Gavriiliuc M. ; Institutul de Neurologie și Neurochirurgie „Diomid Gherman”. Chișinău 2023, Căpățînă-print, 483p., ISBN 978-9975-3605-1-7, CZU 616.89-07-08, T93.

2. **capitole în monografii naționale/internaționale**

1. LILIA ROTARU. *Durere cronică musculo-scheletală asociată cu patologie a sistemului nervos (Boala Parkinson). În monografia: Durerea cronică: clasificare, patofiziologie, management personalizat / Oxana Grosu, Natalia Belii, Lilia Rotaru [et al.] ; sub redacția: Moldovanu I. ; Institutul de Neurologie și Neurochirurgie „Diomid Gherman”. – Chișinău : S. n., 2022 (Bons Offices). – 262 p. : fig., tab. Bibliogr. la sfârșitul cap. – 430 ex. ISBN 978-9975-166-73-7.*

3. **Editor culegere de articole, materiale ale conferințelor naționale/internaționale**

1. ROTARU L, CEBUC M, LUPUSOR A, GROSU O, VOVC V, LOZOVANU S, CARASU G, GROPPA S. SCOPUS. *The Peculiarities of Circadian Rhythms and their Implications on Parkinson's Disease.* In: Proceedings of ICNBME-2023, September 20–23, 2023, Chisinau, Moldova - Volume 2: Biomedical Engineering and New Technologies for Diagnosis, Treatment, and Rehabilitation, p 362-371.

https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/189423

4. **Articole în reviste științifice**

4.1. **în reviste din bazele de date Web of Science și SCOPUS (cu indicarea factorului de impact IF)**

1. GROPPA S., GONZALEZ-ESCAMILLA G., TINKHAUSER G., BAQAPURI H.I., SAJONZ B.E.A., CHRISTOPH WIEST C., PEREIRA J., HERZ D.M., DOLD M.R., BANGE M CIOLAC D., VIVIANE ALMEIDA V., JOHN N., DANIELA MIRZAC D., MARTÍN-RODRÍGUEZ J.F., DRESEL C., MUTHURAMAN M., ADARMES GOMEZ A.D., NAVAS M., TEMIZ G., AYSEGUL GUNDUZ A., ROTARU L., WINTER Y., SCHUURMAN R., CONTARINO M.F., GLASER M.B., TANGERMANN M., LEENTJENS A.F.G., PABLO MIR P., TORRES C.V., KARACHI C., LINDEN D.E.J.,

TAN H., COENEN V.A. Perspectives of implementation of closed-loop deep brain stimulation, from neurological to psychiatric disorders. In: Stereotactic and Functional Neurosurgery. (IF 1.643) In print. DOI: 10.1159/000535114;;

2. ROTARU L, CEBUC M, LUPUSOR A, GROSU O, VOVC V, LOZOVANU S, CARAUSU G, GROPPA S. SCOPUS. The Peculiarities of Circadian Rhythms and their Implications on Parkinson's Disease. IFBMI Precedings. International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering 2023, Ediția 6, Vol.92. 2023. Chișinău. ISSN 16800737.

4.2. în alte reviste din străinătate recunoscute

1. GHENADIE CĂRĂUȘU, VALENTINA EREMIA, OXANA GROSU, LILIA ROTARU, ROXANA CHIRIȚĂ. *Psychiatric manifestations in patients with Creutzfeldt-Jacobs's disease*. In: Challenges in neuroimaging and diagnostic concepts. In: Bulletin of Integrative Psychiatry. New Series. September 2023 No. 3 (98).
https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191676

4.3. în reviste din Registrul National al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

1. LILIA ROTARU, OXANA GROSU, STANISLAV GROPPA. Parkinson's disease cognitive impairment. Current level of knowledge. Review. Moldovan Medical Journal. In print. Categoria B+ (in print)
2. GROSU, O., ROTARU, L., ODOBESCU, S., SANGHELI, M., PLEȘCA, S., CĂRĂUȘU, G., MOLDOVANU, I. „Knowledge, attitudes and practices of neurologists regarding the management of chronic non – cancer pain in the Republic of Moldova”. În: Moldovan Medical Journal, 2023;66(1):18-23. Categoria B+
https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/179704
3. ROTARU, L., GROSU, O., ODOBESCU, S., MOLDOVANU, I. „Pain experience in Parkinson's disease patients: preliminary results of a cohort study”. În: Moldovan Medical Journal, 2023;66(1):18-23. Categoria B+
https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/179706
4. ION MOLDOVANU, MARCELA-FELICIA BALAN, STELA ODOBESCU, LILIA ROTARU, OXANA GROSU. Migrena cronică la pacienții adulți în funcție de atmosfera nocivă din familie în perioada copilăriei. Rolul tulburărilor de personalitate. Buletinul Academiei de Științe a Republicii Moldova. Categoria B (in print)

4.4. în alte reviste naționale

5. Articole în culegeri științifice naționale/internaționale

5.1. culegeri de lucrări științifice editate peste hotare

5.2 culegeri de lucrări științifice editate în Republica Moldova

1. CĂRĂUȘU G., EREMIA V. Psychiatric disorders in patients with Creutzfeldt Jacobs's disease. Conferința Internațională a Societății Psihiatrilor, Narcologilor, Psihoterapeuților și Psihologilor Clinicieni din Republica Moldova „Sănătatea mintală pentru toți: dezvoltăm reziliența și servicii de calitate”, Chișinău, 24-26 noiembrie 2022.

https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/178487

6. Articole în materiale ale conferințelor științifice

6.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

7. Teze ale conferințelor științifice

7.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

1. GUȚU, C., GROSU, O., ROTARU, L. „, *The knowledge of the neurologist's in the management of the patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova*. In: Abstract book of European Academy of Neurology Congress 2023. https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191705
2. RUSU, I., GROSU, O., ROTARU, L. *The barriers in the management of patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova: physician's perspective*. In: Abstract book of European Academy of Neurology Congress 2023. https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191706
3. BAITOI, S., GROSU, O., ODOBESCU, S. *Quality indicators in the stroke care in the young population*. In: Abstract book of European Academy of Neurology Congress 2023. https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191677
4. GROSU, O., NACU, G., ROTARU, L., MOLDOVANU, I. *Ischemic stroke in the posterior circulation: retrospective cohort study*. In: Abstract book of European Academy of Neurology Congress 2023. https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191701
5. GAVRILIUC, O., ROTARU, L., GAVRILIUC, M., CALDAROV, A. Correlation between hemoglobin level and disease severity in patients with Parkinson's disease. In: *Abstract book of European Academy of Neurology Congress: MDS*, Ed. 2023, 27-31 august 2023, Copenhagen. Copenhagen: International Parkinson and Movement Disorder Society, 2023, p. 1390. https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191745
6. ROTARU L., CEBUC M., LUPUȘOR A., GROSU O., ODOBESCU S., MOLDOVANU I. *Sleep disorders in Parkinson's disease patients. A case-control study.*” In: Abstract book of the International Parkinson and Movement Disorder Society (MDS) 2023 International Congress. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191743
7. GROSU, O., NACU, G., ROTARU, L. *Practices of neurologists in the management of Parkinson's disease patients in the Republic of Moldova*. In: Abstract book of the International Parkinson and Movement Disorder Society (MDS) 2023 International Congress. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191741
8. ZOLOTCO, G., GROSU, O., MOLDOVANU, I. *Transverse myelitis: retrospective cohort study*. In: Abstract book of European Academy of Neurology Congress 2023. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/EAN2023AbstractBook.pdf
9. GAVRILIUC O., ROTARU L., GROSU O., MOLDOVANU I. *Camptocormia la pacienții cu boală Parkinson*. In: Abstrakt book: Conferința Națională de Neuroștiințe

Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania.
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191753

10. ROTARU L. *Cognitive decline associated with Parkinson's disease. Epidemiology, pathophysiology and management.* In: Abstrakt book: Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191751
11. GROSU. O., ROTARU, L., GAVRILIUC, O., ODOBESCU, S. *Studiul CAP (Cunoștințe, Atitudini, Practici) ale medicilor neurologi din Republica Moldova referitor la managementul pacienților cu Boală Parkinson.* In: Abstrakt book: Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191695
12. GROSU, Oxana, ROTARU, Lilia, GAVRILIUC, Olga, ODOBESCU, Stela. Knowledge, attitudes, and practices of neurologists regarding the management of patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova. In: *Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne „Boala Parkinson și Alte Tulburari de Mișcare”*, Ed. 4, 6-8 aprilie 2023, Iași. Iași : Editura StudIS, 2023, Ediția 4, pp. 96-97. ISSN 2821 – 5311 ISSN – L 2821 – 5311. –https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191695
13. LILIA ROTARU, MADALINA CEBUC, *Sleep disorders in Parkinsons disease patients.* Moldovan cohort. In: Abstrakt book: Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191754
14. BUBUIOC ANA-MARIA, LISNIC VITALIE, *Time to diagnosis of myasthenia gravis: a tertiary care center analysis.* In: Abstrakt book: XXVI WCN 2023
15. MELNIC ADRIAN. *Exploarea intersecției reabilitării accidentului vascular cerebral și multimorbidității - o abordare narativă.* In: Volum de rezumate - Zilele Spitalului Clinic de Recuperare Iași 2023. p13
16. BULAI MARINA, PASCAL OLEG, TABIRTA ALISA, CHIHAI VICTORIA, PLESCA SVETLANA, SANGHELI MARINA, MELNIC ADRIAN, BELOV ANA-MARIA. *Clinical-functional assessment of chronic lumbar musculoskeletal pain in the rehabilitation program for post-stroke patients.* In: Signa Vitae - Abstracts of Roma Pain Days 2023. p.8 , https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191762
17. MELNIC, ADRIAN; PLEȘCA, SVETLANA; PASCAL, OLEG; TĂBÎRȚĂ, ALISA. *Chronic pain in stroke rehabilitation - an overlooked issue.* In: Balneo and PRM Research Journal 2023, 14, 3 – Congress Abstracts. National Congress of Balneology, Physical Medicine and Rehabilitation. p.49, https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191766
18. MELNIC, ADRIAN; PASCAL, OLEG; CHIHAI, VICTORIA; CÎRÎM, MIHAIL. *Multimorbidity as a predictor of functional outcomes for stroke rehabilitation.* In: Balneo and PRM Research Journal 2023, 14, 3 – Congress Abstracts. National Congress of Balneology, Physical Medicine and Rehabilitation. p.50, https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/191767
19. Кэрэушу Г.Ф. *Клиническое ведение случаев COVID-19.* In: IV-я Международная

научно-практическая конференция «Актуальные вопросы психологии в современном инновационном пространстве». Одесса, Украина, 26-27 мая, 2023, р. 220-222

20. Кэрэушу Г.Ф. *Ведение пациентов с деменцией при болезни Альцгеймера..* In: IV-я Международная научно-практическая конференция «Актуальные вопросы психологии в современном инновационном пространстве». Одесса, Украина, 26-27 мая, 2023, р. 29-31 20.80009.8007.39

21. Кэрэушу Г.Ф. *Ведение пациентов с депрессивными расстройствами при КОВИД-19.* In: IV-я Международная научно-практическая конференция «Актуальные вопросы психологии в современном инновационном пространстве». Одесса, Украина, 26-27 мая, 2023, р. 21-22

7.2. în lucrările conferințelor științifice naționale

1. CEBOTARI, E., GONCEAROVA, N., GROSU O., ROTARU L., ODOBESCU S., MOLDOVANU I. *Simptome neurologice post Covid la pacienții ce au prezentat cefalee în perioada acută a SARSS Cov 2.* În: Culegere de rezumate. Conferința științifică anuală „Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță”, ediția 2023.

https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191779

2. LENTIȚCHII, A., COMANDARI V., MELNIC, A., SANGHELI, M. *Impactul tulburărilor cognitive asociate accidentului vascular cerebral ischemic asupra calității vieții.* În: Lucrările Conferinței științifice anuale cu genericul "Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță", USMF “Nicolae Testemițanu ”

https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191783

3. MELNIC, A., GUȘTIUC, I. *Factori de prognostic în reabilitarea post-accident vascular cerebral: o sinteză a literaturii.* În: Lucrările Conferinței științifice anuale cu genericul "Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță", USMF “Nicolae Testemițanu ” https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/191787

8. Alte lucrări științifice (recomandate spre editare de o instituție acreditată în domeniu)

8.1. cărți (cu caracter informativ)

8.2. enciclopedii, dicționare

8.3. atlase, hărți, albume, cataloage, tabele etc. (ca produse ale cercetării științifice)

9. Brevete de invenții și alte obiecte de proprietate intelectuală, materiale la saloanele de invenții

1. GAVRILIUC OLGA, MOLDOVANU ION, ROTARU LILIA, ODOBESCU STELA, SANGHELI MARINA. *Aprecierea efectului Levodopei și stimulării cerebrale profunde asupra fenomenului înghețării mersului la pacienții cu boală Parkinson.* OȘ, nr înscriere 7501, data înscrierii 23.03.2023, nr cererii 2288.

2. GAVRILIUC OLGA, MOLDOVANU ION, ROTARU LILIA, ODOBESCU STELA, SANGHELI MARINA. *Evaluarea severității camptocormiei și sindromului Pisa, și levodopei stimulării cerebrale profunde a nucleului subthalmic asupra alinierii posturale la pacienții cu boală Parkinson.* OȘ, nr înscriere 7503, data înscrierii

23.03.2023, nr cererii 2290.

3. Lucrări științifico-metodice și didactice:

1. PLEȘCA, S., Sub redacția: PASCAL, O. *Reabilitarea medicală în afecțiunile sistemului nervos. Recomandări metodice pentru lucrări practice și seminare pentru studenții anului V*. Chișinău: CEP Medicina, 2023, 71 p. ISBN 978-9975-82-326-5.615.825:616.83-08(07) P71
  2. PLEȘCA, S., CHIHAI, V., TĂBÎRȚA, A., VIZDOAGĂ, A., SANGHELI, M., BULAI, M., MELNIC, A., ROTĂREANU, A., CÎRÎM, M. Sub redacția: PASCAL, O. *Teste clinice de evaluare funcțională a coloanei vertebrale. Recomandări metodice pentru lucrări practice și seminare pentru medici rezidenți*. Chișinău: CEP Medicina, 2023, 74 p. ISBN 978-9975-82-327-2.616.711-07(07)T46
- 10.1. manuale pentru învățământul preuniversitar (aprobate de ministerul de resort)
  - 10.2. manuale pentru învățământul universitar (aprobate de consiliul științific /senatul instituției)
  - 10.3. alte lucrări științifico-metodice și didactice

10. Diseminarea rezultatelor obținute în proiect în formă de prezentări la foruri științifice.
(comunicări, postere – pentru cazurile când nu au fost publicate în materialele conferințelor)

Manifestări științifice internaționale:

1. **Guțu C.**, Grosu O., Rotaru L. La: *European Academy of Neurology Congress 2023. Prezentare-poster. "The knowledge of the neurologist's in the management of the patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova"*.
2. **Rusu I.**, Grosu O., Rotaru L. La: *European Academy of Neurology Congress 2023. Prezentare-poster. "The barriers in the management of patients with Parkinson's disease in the Republic of Moldova: physician's perspective"*.
3. **Baitoi S.**, Grosu O., Odobescu S. La: *European Academy of Neurology Congress 2023. Prezentare-poster. "Quality indicators in the stroke care in the young population"*.
4. **Grosu O.**, Nacu, G., Rotaru L., Moldovanu, I. La: *European Academy of Neurology Congress 2023. Prezentare-poster. "Ischemic stroke in the posterior circulation: retrospective cohort study"*.
5. **Rotaru L.**, Cebuc M, Lupusor A, Grosu O, Vovc V, Lozovanu S, Carausu G, Groppa S. La: *6th International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering, September 20–23, 2023, Chisinau, Moldova. Raport în plen. Lector invitat (Rotaru L.) "The Peculiarities of Circadian Rhythms and Their Implications on Parkinson's Disease"*.
6. **Rotaru L.**, Cebuc M., Lupușor A., Orosu O., Odobescu S., Moldovanu I. La: *International Parkinson and Movement Disorder Society (MDS) 2023 International Congress. Prezentare-poster. "Sleep disorders in Parkinson's disease patients. A case-control study."*
7. Grosu, O., Nacu, G., **Rotaru, L.** La: *International Parkinson and Movement Disorder*

Society (MDS) 2023 International Congress. Prezentare-poster. "Practices of neurologists in the management of Parkinson's disease patients in the Republic of Moldova".

8. **Gavriliuc O.**, Rotaru L., Grosu O., Moldovanu I. La: *Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. Raport în plen. Lector invitat (Gavriliuc O.) "Camptocormia la pacienții cu boală Parkinson"*.
9. **Rotaru L.** La: *Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. Raport în plen. Lector invitat (Rotaru L.) "Cognitive decline associated with Parkinson's disease. Epidemiology, pathophysiology and management"*.
10. **Grosu O.** La: *Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. Raport în plen. Lector invitat (Grosu O.) "Studiul CAP (Cunoștințe, Atitudini, Practici) ale medicilor neurologi din Republica Moldova referitor la managementul pacienților cu Boală Parkinson"*.
11. **Lilia Rotaru**, Madalina Cebuc. La: *Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. Raport în plen. Lector invitat (Rotaru L.) "Sleep disorders in Parkinsons disease patients. Moldovan cohort"*.
12. **Gavriliuc M.** La: *Conferința Națională de Neuroștiințe Moderne Boala Parkinson și alte tulburări de mișcare, 6-8.04.2023, Iași, Romania. Raport în plen. Lector invitat (Gavriliuc M) "Tulburările extrapiramidale hiperkinetice. Diagnostic și tratament"*.
13. **Bubuioac Ana-Maria**, Lisnic Vitalie. La: *XXVI WCN 2023. Prezentare-poster. "Time to diagnosis of myasthenia gravis: a tertiary care center analysis."*
14. **Melnic A.** La: *Smart Diaspora 2023 - Diaspora în învățământul superior, știință, inovare și antreprenariat. Timișoara 10-13 aprilie, 2023. (https://www.umft.ro/wp-content/uploads/2023/04/Program-stiintific-Codruta-Lazureanu_Smart-Diaspora-2023.pdf). Comunicare orală: "Profilul și impactul multimorbidității în reabilitarea post AVC"*.
15. **Melnic A.** La: *IBRC 2023 - The 18th International Biophilia Rehabilitation Conference - Good Longevity Life for People All Over the World By the Biophilia - Restructuring of Rehabilitation Medicine For longevity Society. Keio University, Tokyo, Japan 8-9 iulie 2023. (<https://www.biophilia.pw/thisyear/08.shtml>). Comunicare orală: "Multimorbidity and pain challenges in stroke rehabilitation"*.
16. **Melnic Adrian**, Pleșca Svetlana, Pascal, Oleg, Tăbîrță. Alisa. La: *National Congress of Balneology, Physical Medicine and Rehabilitation. (<https://bioclima.ro/SP2023.pdf>)* Comunicare orală: "Chronic pain in stroke rehabilitation - an overlooked issue".
17. **Melnic Adrian**, Pascal Oleg, Chihai Victoria, Cîrîm, Mihail. La: *National Congress of Balneology, Physical Medicine and Rehabilitation. <https://bioclima.ro/SP2023.pdf>.* Comunicare orală: "Multimorbidity as a predictor of functional outcomes for stroke rehabilitation".
18. **Lupușor A.**, Moldovanu I., Oros M., Vovc V. La: *Ediție aniversară a conferinței*

naționale de somnologie pediatrică cu participare internațională. 27-29 aprilie 2023, București, România. Raport la invitație. " Tulburările de respirație în timpul somnului -tranzitia de la vârsta pediatrică la adulți. Cazuri clinice ".

19. Кэрэушу Г.Ф. Ла: *IV-я Международная научно-практическая конференция «Актуальные вопросы психологии в современном инновационном пространстве». Одесса, Украина, 26-27 мая, 2023. Raport la invitație. "Клиническое ведение случаев COVID-19".*
20. Кэрэушу Г.Ф. Ла: *IV-я Международная научно-практическая конференция «Актуальные вопросы психологии в современном инновационном пространстве». Одесса, Украина, 26-27 мая, 2023. Raport la invitație. " Ведение пациентов с деменцией при болезни Альцгеймера ".*
21. Кэрэушу Г.Ф. Ла: *IV-я Международная научно-практическая конференция «Актуальные вопросы психологии в современном инновационном пространстве». Одесса, Украина, 26-27 мая, 2023. Raport la invitație. " Ведение пациентов с депрессивными расстройствами при COVID-19".*

Manifestări științifice naționale:

22. Rotaru, L. d.ș.m . Conferință națională. *Lansare de carte: Monografia „Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologii neurogenerative și vasculare. Fiziopatologie, diagnostic, tratament”. Chișinău, 14.12.2023. Raport. "Diagnosticul și managementul tulburărilor cognitive neurodegenerative ".*
23. Grosu, O. d.ș.m . Conferință națională. *Lansare de carte: Monografia „Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologii neurogenerative și vasculare. Fiziopatologie, diagnostic, tratament”. Chișinău, 14.12.2023. Raport. " Particularități ale managementului tulburărilor cognitive de origine vasculară ".*
24. Gavriliuc, M. d.h.ș.m . Conferință națională. *Lansare de carte: Monografia „Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologii neurogenerative și vasculare. Fiziopatologie, diagnostic, tratament”. Chișinău, 14.12.2023. Raport. "Privire de ansamblu asupra Monografiei Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologii neurogenerative și vasculare. Fiziopatologie, diagnostic, tratament. ".*
25. Rotaru, L. d.ș.m . Conferință națională. *Lansare de carte: Monografia „ Durerea cronică: clasificarea, patofiziologie și management personalizat”; în comun cu Societatea Neurologilor din Republica Moldova; Chișinău, 26.10.2023. Raport. "Durerea musculo-scheletală din boala Parkinson ".*
26. Rotaru, L. d.ș.m . Conferință națională cu participare internațională. *Săptămâna medicală Balcanică, ediția a xxxvii-a, 7.06.2023. Raport. "Parkinsonismul și modificările cerebrovasculare ".*
27. Rotaru, L. d.ș.m . Conferință națională. *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei, Moldova, 30 septembrie 2023. Raport. "Examinarea pacientului cu tulburări de mișcare ".*
28. Gavriliuc, O. d.ș.m . Conferință națională. *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei, Moldova, 30 septembrie 2023. Raport. "Parkinsonism ".*
29. Gavriliuc, O. d.ș.m . Conferință națională. *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei,*

- Moldova, 30 septembrie 2023. Raport. " Fenomenologia tremorului " .*
30. **Gavriliuc, O. d.ș.m .** Conferință națională. *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei, Moldova, 30 septembrie 2023. Raport. " Soluții de diagnostic în boli neurologice " .*
31. **Gavriliuc, O. d.ș.m .** Conferință națională. *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei, Moldova, 30 septembrie 2023. Raport. " Teza mea în 5 minute" .*
32. **Melnic A.** Conferință națională. *Societatea Specialiștilor în Reabilitare Medicală și Medicină Fizică” din Republica Moldova, ”Abordări moderne în reabilitarea medicală a persoanelor cu tulburări vestibulare”, 29.04.2023. Comunicare orală. "Principii de evaluare funcțională și diagnostic al tulburărilor vestibulare în reabilitarea medicală".*
33. **Melnic A.** Conferință națională. *A 37-A Ediție A Săptămânii Medicale Balcanice Secțiunea Reabilitare Medicală și Medicină 8.06.20203, Comunicare orală. "Principii de evaluare funcțională și diagnostic al tulburărilor vestibulare în reabilitarea medicală".*
34. **Melnic A.** Conferință națională. *A 37-A Ediție A Săptămânii Medicale Balcanice Secțiunea Reabilitare Medicală și Medicină 8.06.20203, Comunicare orală. "Impactul durerii cronice asupra reabilitării funcționale post AVC " .*
35. **Melnic A.** Conferință națională. *Conferința științifică anuală cu genericul „Cercetarea în biomedicină și sănătate: Calitate, Excelență și Performanță” consacrată aniversării a 78-a de la fondarea Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu 18 octombrie 2023. Workshop medical.. "Metode și mijloce de evaluare clinico-funcțională în domeniul de reabilitare medicală și medicină fizică " .*
36. **Lupușor A.** Conferință națională. *Conferința științifico-practica cu genericul “Medicina somnului la adult”, Chișinău 24.02.2023. Raport. "Managementul pacientului cu tulburări de somn: prevenție, screening, diagnostic, tratament " .*
37. **Lupușor A.** Conferință națională. *Conferința ”Ziua mondială a somnului 2023” 10 ani de activitate a Centrului de somnologie INN “Diomid Gherman, Chișinău 17.03.2023. Raport. "Comorbiditățile și complicațiile neurologice la pacienții cu tulburări de ventilație în somn" .*
38. **Lupușor A.** Conferință națională. *Conferința ”Ziua mondială a somnului 2023” 10 ani de activitate a Centrului de somnologie INN “Diomid Gherman, Chișinău 17.03.2023. Raport. "Hipersomnolența patologică – risc de adormire la volan" .*
39. **Lupușor A.** Conferință națională. *Conferința ”Ziua mondială a somnului 2023” 10 ani de activitate a Centrului de somnologie INN “Diomid Gherman, Chișinău 17.03.2023. Raport. "Managementul pacienților cu insomnie. Fiziopatogenie, clasificare, diagnostic, tratament, prevenție" .*
40. **Lupușor A.** *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei, Moldova, 30 septembrie 2023. Raport. "Tulburări de ventilație la pacienții cu AVC - diagnostic, tratament, prevenții " .*
41. **Lupușor A.** *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei, Moldova, 30 septembrie 2023. Raport. "Fiziologia clinica a sistemului extrapiramidal " .*
42. **Lupușor A.** *Școala de Neuroștiințe 2023, Orhei, Moldova, 30 septembrie 2023. Raport.*

" Teza mea în 5 min".

11. Promovarea rezultatelor cercetărilor obținute în proiect în mass-media:

➤ Emisiuni radio/TV de popularizare a științei

1. Rotaru, L. Reportaj TV. Pentru TVR Moldova, emisiunea Ai sănătate 19.09.2023, Moldova 1, Despre tulburările cognitive.
2. Gavriiliuc, O.. Reportaj TV. Pentru Moldova 1, emisiunea Tele Matinal 21.09.2023, Moldova 1, Boala Alzheimer.

➤ Articole de popularizare a științei

Lupușor A. *Semnele somnului necalitativ și câte ore ar trebui să doarmă copiii* (suntparinte.md) <https://suntparinte.md/medicul-neurolog-adrian-lupusor-semnele-somnului-necalitativ-si-cate-ore-ar-trebui-sa-doarma-copiii/21.06.2023>

12. Teze de doctorat / postdoctorat susținute și confirmate în anul 2023 de membrii echipei proiectului

Gavriliuc O. *Efectul stimulării cerebrale profunde în tratamentul tulburărilor de mers și postură în boala Parkinson.* Etapa seminar profil. Conducător științific d.h.ș.m., prof.univ. Ion Moldovanu. Grup de îndrumare: d.ș.m., conf.univ. Marina Sangheli, d.ș.m., conf.cercet. Lilia Rotaru

13. Concluzii

Tulburările cognitive din bolile neurodegenerative și cerebrovasculare au impact asupra funcționalității și calității vieții pacienților. Riscul vascular individual poate fi utilizat pentru prognozarea riscului de dezvoltare a tulburării cognitive. Este necesară politică de stat pentru factorii de risc ai dezvoltării tulburărilor cognitive și managementul adecvat al acestora cu strategii/programe referitor la serviciile de management al tulburărilor cognitive. La ameliorarea managementului pacienților cu tulburări cognitive ar contribui recunoașterea acestora drept problemă medico-socială prioritară pentru sistemul de sănătate. Recomandăm evidența sub formă de registru a pacienților pentru obținerea informației despre povara asupra societății și accesul persoanelor la servicii specializate și pentru optimizarea continuității managementului acestora. Este necesară facilitarea colaborărilor interdisciplinare și intersectoriale pentru creșterea calității serviciilor acordate și optimizarea accesului la serviciile necesare în timp util, sistem de referire clar către instituții cu competențe ierarhic superioare sau către alți specialiști. Pentru micșorarea impactului tulburărilor cognitive este necesară asigurarea continuității tratamentului și abordarea multidisciplinară, precum și creșterea nivelului de educație a populației și al cadrelor medicale.

Conducătorul de proiect _____ / Lilia ROTARU

Data: _____

LȘ

Rezumatul activității și a rezultatelor obținute în proiect în anul 2023
“Tulburări cognitive majore (demență) la pacienții cu patologie neurodegenerativă și vasculară”

Cifrul proiectului 20.80009.8007.39

Proiectul de Stat „Tulburări cognitive majore (demențe) la pacienții cu patologie neurodegenerativă și vasculară” pentru anul 2023 a avut stabilit obiectivul de a analiza impactul tulburărilor cognitive din cadrul patologiilor neurodegenerative și vasculare asupra statutului funcțional și calității vieții pacienților, precum și determinarea riscului cardiovascular la pacienții cu tulburări cognitive majore și patologie neurodegenerativă sau cerebrovasculară.

În scopul realizării acestui obiectiv, au fost efectuate o serie de studii individuale, care au identificat factori de risc cardiovasculari și neurodegenerativi pentru dezvoltarea și progresarea tulburărilor cognitive. Aceste studii au constatat impactul factorilor de risc cardiovasculari și neurodegenerativi asupra dizabilității funcționale și calității vieții acestei categorii de pacienți. În rezultatul acestor cercetări, s-a constatat, că factorii motori, non-motori și cognitivi se asociază cu diminuarea funcționalității pacienților, diminuarea independenței acestora și scoruri mari de afectare a calității vieții. Acești indicatori de dizabilitate și calitate a vieții au corelat cu tulburările cognitive mai sever exprimate, prezența multiplilor factori de risc vascular, comorbiditățile cardio-și cerebrovasculare mai proeminente și riscul vascular mai înalt. Factorii de risc vascular, patologia cerebro- și cerebrovasculară cronică asociată, contribuie la un declin cognitiv mai exprimat și la o severitate mai mare a afectării motorii și non-motorii a pacienților cu boală Parkinson, implicând handicap motor și dependență de îngrijitor pentru activitățile cotidiene. Un management riguros, personalizat și proactiv al comorbidităților vasculare este imperativ pentru un management adecvat al bolii Parkinson și bolii cerebrovasculare, iar prin consecință – și a demenței atribuite acestor boli. Interacțiunea comorbidităților cardio-vasculare, cerebro-vasculare și metabolice, influențează gradul declinului cognitiv și rezultatele funcționale precare post AVC ale pacienților.

Un factor deteremental pentru evoluția nozologiilor de bază și, respectiv, impactul acestora asupra statutului cognitiv și indicatorii de funcționalitate și calitate a vieții sunt: cunoștințele, atitudinile și practicile negative ale specialiștilor din domeniul sănătății mintale. Studiul cunoștințe-atitudini-practici referitor la managementul tulburărilor cognitive majore în Republica Moldova a constatat: lipsa serviciilor de suport social pentru pacienți sau familiile lor, lipsa colaborării interdisciplinare și insuficiența de cunoștințe în domeniu - drept cele mai frecvente dificultăți în abordarea și managementul pacienților cu tulburări cognitive.

Pentru ameliorarea managementului pacienților cu tulburări cognitive, se propun măsuri de sistem prin creșterea disponibilității serviciilor, precum și educarea, atât a cadrelor medicale, dar și a familiilor persoanelor afectate. Creșterea cunoștințelor și abilităților membrilor familiilor pentru conviețuirea cu pacienții și îngrijirea pacienților cu tulburări cognitive este promovat prin conceptul de școlarizare a membrilor familiei pacienților cu tulburări cognitive. "Școala pacientului cu tulburări

cognitive" informațiile site-ului instituțional "Suport informațional pentru rude și pacienți cu tulburări de mișcare și cognitive", contribuie la diminuarea impactului negativ al tulburărilor cognitive asupra statutului funcțional al pacientului, precum și la creșterea calității vieții pacientului și familiei acestuia. "Registrele" pacienților cu: boală Parkinson, tulburări cognitive și boli cerebrovasculare contribuie la urmărirea prospectivă a dezvoltării tulburărilor cognitive majore și facilitează intervențiile personalizate bazate pe necesități.

The State Project "Major cognitive disorders (dementia) in patients with neurodegenerative and vascular pathology" for the year 2023 had established the objective of analyzing the impact of cognitive disorders within neurodegenerative and vascular pathologies on the functional status and quality of life of patients, as well as the determination of cardiovascular risk in patients with major cognitive impairment with neurodegenerative or cerebrovascular pathology.

In order to achieve this goal, a number of individual studies were conducted, which identified cardiovascular and neurodegenerative risk factors for the development and progression of cognitive disorders. These studies found the impact of cardiovascular and neurodegenerative risk factors on the functional disability and quality of life of this category of patients. In the results of these researches, it was found that the motor, non-motor and cognitive factors are associated with the decrease in the functionality of the patients, the decrease in their independence and worse scores for quality of life. These indicators of disability and quality of life correlated with more severely expressed cognitive impairment, the presence of multiple vascular risk factors, more prominent cardio- and cerebrovascular comorbidities, and higher vascular risk. Vascular risk factors, associated chronic cerebro- and cardiovascular pathology, contribute to a more pronounced cognitive decline and a greater severity of motor and non-motor impairment in patients with Parkinson's disease, involving motor disability and caregiver dependence for activities of daily life. Rigorous, personalized, and proactive management of vascular comorbidities is imperative for adequate management of Parkinson's disease and cerebrovascular disease, and consequently for dementia attributable to these diseases. The interaction of cardio-vascular, cerebro-vascular and metabolic comorbidities influences the degree of cognitive decline and the poor functional results in after-stroke patients.

A detrimental factor for the evolution of basic nosologies and, respectively, their impact on cognitive status and indicators of functionality and quality of life are: the knowledge, attitudes and negative practices of mental health specialists. The knowledge-attitudes-practices study regarding the management of major cognitive disorders in the Republic of Moldova found: the lack of social support services for patients or their families, the lack of interdisciplinary collaboration and the lack of knowledge in the field - as the most frequent difficulties in the approach and management of patients with cognitive impairment.

To improve the management of patients with cognitive disorders, system measures are proposed, as increasing the availability of services, as well as educating both the medical staff and the families of affected persons. Increasing the knowledge and skills of family members for living with patients and caring for patients with cognitive disorders is promoted through the concept of educating family members of patients with cognitive disorders. "School of cognitively impaired patient" institutional website information "Informational support for relatives and patients with movement disorders and

cognitive disorders", contributes to reducing the negative impact of cognitive disorders on the patient's functional status, as well as to increasing the quality of life of such a patient and his family. "Registries" of patients with: Parkinson's disease, cognitive disorders and cerebrovascular diseases, contribute to the prospective monitoring of major cognitive disorders development and facilitate personalized needs-based interventions.

Conducătorul de proiect _____ / Lilia ROTARU

Data: _____

LȘ

**Executarea devizului de cheltuieli,
conform anexei nr. 2.3 din contractul de finanțare pentru anul 2023**

Cifrul proiectului: 20.80009.8007.39

Cheltuieli, mii lei				
Denumirea	Cod		Anul de gestiune	
	Eco (k6)	Aprobat	Modificat +/-	Precizat
Remunerarea muncii angajaților conform statelor	211180	267,7		267,7
Contribuții de asigurări de stat obligatorii	212100	65,2		65,2
Deplasări în interes de serviciu peste hotare	222720			
Servicii de editare	222910	46,3		46,3
Servicii neatribuite altor aliniate	222990			
Alte prestații sociale ale angajatorilor	273900			
Cheltuieli curente neatribuite la alte categorii	281900			
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizite de birou	316110			
Procurarea activelor nemateriale	317110			
Procurarea pieselor de schimb	332110			
Procurarea medicamentelor și materialelor sanitare	334110			
Procurarea materialelor de uz gospodăresc și rechizitelor de birou	336110			
Total		378,2		378,2

Director interimar _____ Dolghi Vladimir

Contabil șef _____ Varanița Elena

Conducătorul de proiect _____ Rotaru lilia

Data: _____

LȘ

Componența echipei conform contractului de finanțare 2023

Cifrul proiectului 20.80009.8007.39

Echipa proiectului conform contractului de finanțare (la semnarea contractului) pentru 2023						
Nr	Nume, prenume (conform contractului de finanțare)	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării	Data eliberării
1.	Rotaru L.	1975	d.ș.m.	0,5	01.01.2020	31.12.2023
2.	Odobescu S.	1964	d.h.ș.m.	0,5	01.01.2020	31.12.2023
3.	Grosu O.	1980	d.ș.m.	0,5	01.01.2020	31.12.2023
4.	Melnic A	1988		0,5	01.01.2020	31.12.2023
5.	Bubuioc Ana-Maria	1986		0,5	01.10.2022	31.12.2023
6.	Rusu Irina	1994		0,5	01.10.2022	31.12.2023

Ponderea tinerilor (%) din numărul total al executorilor conform contractului de finanțare - 50%

Modificări în componența echipei pe parcursul anului 2023					
Nr	Nume, prenume	Anul nașterii	Titlul științific	Norma de muncă conform contractului	Data angajării
1.					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					

Ponderea tinerilor (%) din numărul total al executorilor

Director interimar _____ Dolghi VladimirContabil șef _____ Varanița ElenaConducătorul de proiect _____ Rotaru lilia

Data: _____

LȘ

INFORMAȚIE SUPLIMENTARĂ

1. **Nu vor fi examinate** rapoartele incomplete, fără toate semnăturile și parafa instituției și care nu corespund cerințelor de tehnoredactare (pct. 6).
2. Rapoartele anuale privind implementarea proiectelor ce implică activități de cercetare **pe animale** vor fi însoțite de avizul Comitetului de etică național/instituțional în corespundere cu HG nr.318/2019 *privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Comitetului național de etică pentru protecția animalelor folosite în scopuri experimentale sau în alte scopuri științifice* (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115171&lang=ro).
3. Rapoartele anuale privind implementarea proiectelor ce implică activități de cercetare **cu implicarea subiecților umani** vor fi însoțite de avizul Comitetului instituțional de etică a cercetării, în corespundere cu prevederile *Convenției europene pentru protecția drepturilor omului și a demnității ființei umane față de aplicațiile biologiei și medicinei*, adoptată la Oviedo la 04.04.1997, semnată de către RM la 06.05.1997, **ratificată prin Legea nr. 1256-XV din 19.07.2002, în vigoare pentru RM din 01.03.2003**) și a protocoalelor adiționale.
4. **Nu pot fi prezentate informații identice în Rapoartele anuale ale mai multor proiecte.**
5. Se acceptă publicațiile în care expres sunt stipulate datele de identificare ale proiectului (denumire și/sau cifrul).
6. **Cerințe de tehnoredactare a Raportului:**
  - a) Se va exclude textul în culoare roșie din raport, întrucât reprezintă precizări referitor la informația solicitată (de ex. *denumirea și cifrul, perioada de implementare a proiectului, anul/anii; nume, prenume; etc.*).
  - b) Câmpurile cu mențiunea „*optional*” se completează dacă sunt rezultate ce se încadrează în activitățile respective. În absența rezultatelor, câmpurile rămân **necompletate (nu se exclud rubricile respective)**.
  - c) Raportul se completează cu caractere TNR – 12 pt, în tabelele referitor la buget și personal – 11 pt; interval 1,15 linii; margini: stânga – 3 cm, dreapta – 1,5 cm, sus/jos – 2 cm.
  - d) **Copertarea se va face după modelul european – spirală.**